



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיעור רוחב הכלי המביא טומאת אוהל

(ט"ז ב') ואידך מאי היא? דתנן (אהלות טז,א): כל המטלטלין מביאין את הטומאה¹ בעובי המרדע².

א"ר טרפון: אקפח (אקבור) את בני שזו הלכה מקופחת, ששמע השומע (את הדין שהמרדע שהאהיל על המת מטמא) וטעה. (שכך היה המעשה) האיכר עובר ומרדעו על כתיפו, והאהיל צדו אחד על הקבר, טימאו אותו (את המרדע) משום כלים המאהילים על המת³.

(י"ז א') אמר רבי עקיבא: אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים; (הגזירה היתה) שיהו כל המטלטלים מביאין את הטומאה על האדם שנושא אותן בעובי המרדע (דהיינו שרק היקפם טפח, ולא רוחבם)⁴. ועל עצמן בכל שהן (כדין כל כלי המאהיל על מת שנטמא בכלשהו). ועל שאר אדם וכלים (הנמצאים תחתיהם ואינם נוגעים בהם) בפותח טפח (רק אם יש בהם רוחב טפח).

ואמר רבי ינאי: ומרדע שאמרו, אין בעביו טפח (שא"כ היה אוהל דאורייתא), ויש בהיקפו טפח, וגזרו על היקפו משום עביו.

שיטות הראשונים

טומאת אוהל בכלי שרק בהקפו יש טפח: כתב הרמב"ם "אדם שנטשא כלי כגון מרדע וכיוצא בו, והאהיל צד הכלי האחד על הטמאה - אם היה בהקפו טפח, אף על פי שאין ברחבו אלא רחב אצבע ושליש⁵, הרי זה מטמא את הנושא ומביא לו טמאה מדבריהם; גזרו על שיש בהקפו טפח משום שיש ברחבו טפח. אבל אינו מביא את הטמאה לכלים שתחתיו ולשאר אדם שיאהיל עליהם ועל הטמאה, עד שיהיה בו רחב טפח⁶."

1. משום אוהל, אם ראשו של הכלי על מת, וראשו אחר על כלים אחרים.
2. מלמד הבקר. אפילו אין בעובי הכלי טפח, שהוא שיעור אוהל מהתורה, אלא רק בהיקפו יש טפח, וקוטרו שליש הטפח, כעובי המרדע, כדמבאר ר' ינאי לקמן.
3. שהכלי עצמו המאהיל על המת נטמא בכלשהו. אבל השומע טעה וחשב שטימאו את האיכר טומאת שבעה, משום שהאהיל עליו המרדע.
4. שאע"פ שמן התורה אינו טמא שבעה משום אוהל אלא טומאת ערב משום מגע, חששו חכמים שיטעו ויאמרו שנטמא משום אוהל, היות שיש בהיקפם טפח, וכיון שאינו טמא אלא טומאת ערב, יבוא להסיק שכך הדין של כל טומאת אוהל. לכן גזרו שיהא טמא מדבריהם טומאת שבעה, משום אוהל.
5. טפח הוא ארבע אצבעות. ושליש טפח הוא אצבע ושליש אצבע.
6. מקורות - רמב"ם (הל' טומאת מת יב,ה).



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גזירת הבוצר לגת לעניין הכשר לקבלת טומאה

(י"ז א') ואידך, הבוצר לגת (הבוצר ענבים לדורכן בגת) - שמאי אומר: הוכשר (לקבל טומאה, בין הנדלף מהם על גביהם. ואע"פ שהולך לאיבוד לארץ, ששותת מן הסלים⁷, ולא ניחא ליה במשקים שיצאו⁸. ומשום גזירה, כדלהלן). הלל אומר: לא הוכשר.

(ומבאר) מאי טעמא (הוכשר, הא לא ניחא ליה בההיא משקה דנפיק וקאזיל לאיבוד)?

אמר זעירי אמר רבי חנינא: גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות (שאינו הולך לאיבוד, ונוח לו ביציאתו).

רבא אמר: גזירה משום (אשכולות) הנושכות (זו את זו, וכשבא להפרידן, נסחט המשקה עליהן. וכיוון שעושה בידיים, ואי אפשר בלא סחיטה, מכשיר).

רב נחמן אמר רבה בר אבוא: פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה (שהן בשלות) או לא, ונוטל אשכול ענבים לסוחטו, ומזלף על גבי ענבים (בכוונה). ובשעת בצירה (כשהאשכולות מופרדים מהאילן, וראויים לקבל טומאה⁹) עדיין משקה טופח עליהם.

שיטות הראשונים

הבוצר לגת הוכשר: הלכה כשמאי שהבוצר לגת הוכשר לקבל טומאה. רש"י פירש בין הנדלף מהם על גביהם. וכן דעת **התוספות**, דסתמא לא הוכשרו. **והרמב"ם** כתב שהוכשר אע"פ שלא נפלו משקין על הבציר כלל¹⁰.

האם גזרו גם על המוסק זיתים: דעת הר"ר פורת ור"י, דלא גזרו על המסיקה¹¹. ודעת רבינו תם, שגזרו גם על המסיקה (משום הבצירה)¹².

7. רש"י לעיל ט"ו א', ד"ה שמאי.

8. ואין משקה מכשיר לקבל טומאה אלא כשיוצא לרצון.

9. אבל הכשר במחובר אינו הכשר (במסכת חולין, פרק העור והרוטב, ק"ח ב').

10. מקורות - רמב"ם (הל' טומאת אוכלין יא,א). רש"י (ט"ו א', ד"ה שמאי; עבודה זרה נ"ה ב', ד"ה אבל). תוספות (עבודה זרה נ"ה ב', ד"ה אבל לא).

11. דגזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות לא שייך בזיתים, דמוהל היוצא מהם לא חשיב משקה. וכן גזירה דנושכות, ופעמים שאדם יוצא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור, נמי לא שייך בהן.

12. דאמר "אם אתה מקניטני, גוזרני על המסיקה", ושוב גזר לה. מקורות - הר"ר פורת (הו"ד בתוספות שבת י"ז א', ד"ה גוזרני). ר"ת ור"י (הו"ד בתוספות חגיגה כ"ה א', ד"ה יתננה לעני).



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גזירת גידולי תרומה, ושאר גזירות

(י"ז ב') ואידך, אמר טבי רישבא אמר שמואל: אף גידולי תרומה (אם זרע תרומה, גידוליו) תרומה (ואפילו דבר שזרעו כלה, כגון תבואה וקטנית), בו ביום גזרו.

מאי טעמא? (ומסיק) גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן (שאסורה באכילה), דילמא משהי לה גביה (כדי לזרעה), ואתי לידי תקלה (וגזרו שתהא בשמה הראשון, והרי היא תרומה טמאה).

ואידך, אמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא: אף מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי (ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות), בו ביום גזרו.

ואידך, אמר באלי אמר אבימי סנוותאה: פתן ושמן ויין ובנותיהן (של גויים), כולן מי"ח דבר הן.

הניחא לרבי מאיר (שמנה השוכח כלים תחת הצינור). אלא לרבי יוסי, שבסרי הויין¹³.

(ומתיר) איכא הא דאמר רב נחמן בר יצחק: גזרו על תינוק נכרי שמטמא בזיבה (אפילו אינו זב), שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור (ורבי מאיר גם כן מונה זאת, ואוכלים וכלים שנטמאו במשקין, נחשב כגזירה אחת)¹⁴.

שיטות הראשונים

גידולי תרומה תרומה: איתא בירושלמי, גידולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר, אלא שאסורים לזרים. וכן פסק הרמב"ם, והוסיף, "גזרו חכמים עליהן שיהיו אסורין לזרים פתרומה, משום תרומה טמאה שביד הפהן, שלא ישהה אותה אצלו כדי שיזרענה ותיצא לחליו, ונמצא בא בה לידי תקלה. לפיכך מתר לאכל הגידולין בידיים טמאות, ומתירין לטבול יום, פחליו"¹⁵.

13. שאלת הגמרא מובנת לפי רש"י הסובר שבמניח תחת הצינור לר"מ נמנו ורבו, ולרבי יוסי לא נמנו. אבל לפי הרמב"ם רבי יוסי אמנם חולק על שוכח בחצר, שלא מודים ב"ש, אבל גם הוא מודה לר"מ שבשוכח תחת הצינור נמנו ורבו ב"ש, וא"כ מדוע שבסרי הוו לרבי יוסי. וראה כס"מ (הל' מקוואות ד,ז) שהביא תשובת ר' אברהם בן הרמב"ם שנשאל שאלה זו, וענה שכיון שסוף סוף לפי רבי יוסי יש מחלוקת בין בית הלל לבית שמאי, אי אפשר למנות את זה (כי צינור וחצר נחשבים כדבר אחד). עיי"ש.

14. **סיכום מניין שמונה עשרה הגזירות** - לדעת רש"י: תשע הפוסלות תרומה. שתיים נוספות - אין קורין ואין פולין. נשאר שבע - א, צינור, ב, מרדע, ג, בנות כותים (גידות מעריסות), ד, בוצר, ה, גידולי תרומה, ו, נותן כיסו, ז, ופיתן ושמן - אחד (ולמסקנת הגמרא, לרבי יוסי שאין מונים השוכח כלים תחת הצינור, מונה גזירת תינוק נכרי שמטמא בזיבה. ורבי מאיר מודה לזה, ואוכלים וכלים שנטמאו במשקים - מונה כאחד).

לדעת הרמב"ם (פירוש המשניות): שמונה הפוסלות תרומה (האוכלים והכלים מחשיב אחת. ולרבי יוסי נחשב כשתיים). נשאר עשר - א, צנור, ב, מרדע, ג, בוצר, ד, גידולי תרומה, ה, נותן כיסו, ו, פת גויים, ז, שמנם, ח, יינם, ט, יחוד בנותיהם, י, שיהא תינוק גוי מטמא בזיבה. וראה מאירי.

15. מקורות - ירושלמי (תרומות ו,א). רמב"ם (הל' תרומות יא,כא).